Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

11. juuni 2026 *

Eelotsusetaotlus – Õigusaktide ühtlustamine – Finantsteenused – Juurdepääs põhimaksekontole – Direktiiv 2014/92/EL – Artikli 16 lõige 4 – Finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamine – Direktiiv (EL) 2015/849 – Ameerika Ühendriikide rahandusministeeriumi välisvarade kontrolli osakonna nimekirja kantud tarbija – Niisuguse maksekonto avamisest keeldumine

Kohtuasjas C-81/24 [Jenec] [i],

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Okrajno sodišče v Mariboru (Maribori piirkondlik kohus, Sloveenia) 25. jaanuari 2024. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 31. jaanuaril 2024, menetluses

LH

versus

OTP banka d.d., varem NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president I. Jarukaitis (ettekandja), Euroopa Kohtu president K. Lenaerts neljanda koja kohtuniku ülesannetes, kohtunikud M. Condinanzi, N. Jääskinen ja R. Frendo,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– LH, esindaja: *odvetnik* A. Mužina,

– OTP banka d.d., varem NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR, esindaja: *odvetnica* A. Mitić,

– Sloveenia valitsus, esindaja: J. Morela,

* Kohtumenetluse keel: sloveeni.

[i] Kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

– Euroopa Parlament, esindajad: A. Droin, J. Etienne ja M. Peternel,

– Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: I. Gurov, P. Mahnič ja K. Pleśniak,

– Euroopa Komisjon, esindajad: B. Rous Demiri, P. Vanden Heede ja G. von Rintelen,

olles 4. septembri 2025. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta direktiivi 2014/92/EL maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta (ELT 2014, L 257, lk 214) artikli 16 lõiget 4 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 48.

2 Eelotsusetaotlus on esitatud füüsilise isiku LH ja panga OTP banka d.d., varem NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR (edaspidi „OTP pank“), vahelises kohtuvaidluses pangakonto avamise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2014/92

3 Direktiivi 2014/92 põhjendused 34 ja 47 on sõnastatud järgmiselt:

„(34) Liikmesriigid peaksid tagama, et maksekontot avada soovivaid tarbija[i]d ei diskrimineeritaks kodakondsuse ega elukoha alusel. Kuigi on oluline, et krediidiasutused tagaksid, et nende kliendid ei kasuta finantssüsteemi sellistel ebaseaduslikel eesmärkidel nagu pettus, rahapesu või terrorismi rahastamine, ei tohiks nad seada tõkkeid tarbijatele, kes soovivad maksekonto piiriülese avamise ja kasutamise teel saada kasu siseturu eelistest. Seetõttu ei tohiks [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (ELT 2015, L 141, lk 73), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiiviga (EL) 2018/843 (ELT 2018, L 156, lk 43) (edaspidi „direktiiv 2015/849“),] sätteid kasutada ettekäändena äriliselt vähem atraktiivsete tarbijate tagasilükkamiseks.

[…]

(47) Krediidiasutus peaks keelduma põhimaksekonto avamisest või lõpetama põhimaksekonto lepingu ainult erijuhtudel, nt rahapesu ja terrorismi rahastamist või kuritegude ennetamist ja uurimist käsitlevate õigusaktide mittejärgimise korral. Isegi sel juhul on keeldumine põhjendatud ainult siis, kui tarbija ei järgi asjaomase õigusakti sätteid, ning mitte põhjusel, et õigusakti järgimise kontrolli menetlus on liiga tülikas või kulukas. […]“.

4 Direktiivi artikli 16 lõigetes 1, 2 ja 4 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et põhimaksekontot pakuvad tarbijatele kõik krediidiasutused või piisav arv krediidiasutusi, et tagada põhimaksekontole juurdepääs kõigile asjaomase liikmesriigi tarbijatele nende territooriumil ning vältida konkurentsi moonutamist. […]

2. Liikmesriigid tagavad, et liidus seaduslikult elavatel tarbijatel, sealhulgas kindla elukohata tarbijatel, varjupaigataotlejatel ja tarbijatel, kellele ei ole antud elamisluba, kuid kelle väljasaatmine on võimatu õiguslikel või faktilistel põhjustel, on õigus avada nende territooriumil asuvate krediidiasutuste juures põhimaksekonto ja seda kasutada. […]

[…]

4. Liikmesriigid tagavad, et krediidiasutused lükkavad põhimaksekonto avamise taotluse tagasi juhul, kui sellise konto avamise tulemusel rikutaks direktiivi [2015/849] sätteid rahapesu vältimise ja terrorismi rahastamise takistamise kohta.“

Direktiiv 2015/849

5 Direktiivi 2015/849 põhjendused 22 ja 30 on sõnastatud järgmiselt:

„(22) Rahapesu ja terrorismi rahastamise risk ei ole kõikidel juhtudel sama. Sellest tulenevalt tuleks järgida terviklikku riskipõhist lähenemisviisi. Riskipõhine lähenemisviis ei ole liikmesriikide ja kohustatud isikute jaoks põhjendamatult kõikelubav valikuvõimalus. See hõlmab tõendite alusel otsuste tegemist, et tõhusamalt suunata tegevust rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele, millega seisavad silmitsi liit ja selles tegutsevad isikud.

[…]

(30) Risk iseenesest on muutlik ning muutujad üksikult või kombinatsioonis võivad suurendada või vähendada võimalikku riski ning seega mõjutada selliste tõkestavate meetmete asjakohast taset nagu kliendi suhtes rakendatavad hoolsusmeetmed. Seetõttu tuleks teatavatel asjaoludel rakendada tugevdatud hoolsusmeetmeid ja teatavatel asjaoludel võivad asjakohased olla lihtsustatud hoolsusmeetmed.“

6 Direktiivi artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on tõkestada liidu finantssüsteemi kasutamist rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil.“

7 Direktiivi artiklis 8 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kohustatud isikud võtavad asjakohaseid meetmeid, et tuvastada ning hinnata rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, võttes arvesse riskitegureid, sealhulgas klientide,

riikide või geograafiliste piirkondade, toodete, teenuste, tehingute ja edastamiskanalitega seonduvaid riskitegureid. Need meetmed peavad olema proportsionaalsed kohustatud isikute olemuse ja suurusega.

[…]

3. Liikmesriigid tagavad, et kohustatud isikutel on kehtestatud põhimõtted, kontrollimeetmed ja protseduurid, millega tõhusalt maandatakse ja juhitakse liidu, liikmesriigi ja kohustatud isiku tasandil tuvastatud rahapesu ja terrorismi rahastamise riske. Kõnealused põhimõtted peavad olema proportsionaalsed kohustatud isikute olemuse ja suurusega.

4. Lõikes 3 osutatud põhimõtted, kontrollimeetmed ja protseduurid hõlmavad järgmist:

a) ettevõttesiseste põhimõtete, kontrollimeetmete ja protseduuride väljatöötamine, sealhulgas riskijuhtimistavade mudel, kliendi suhtes rakendatavad hoolsusmeetmed, teatamine, andmete säilitamine, sisekontroll, nõuete täitmise kontroll, sealhulgas vastavuskontrolli eest vastutava isiku määramine juhtkonna tasandil, kui see on asjakohane äritegevuse mahtu ja laadi silmas pidades, ja töötajate kontroll;

[…]“.

8 Direktiivi artiklis 13 on sätestatud:

„1. Kliendi suhtes rakendatavad hoolsusmeetmed hõlmavad järgmist:

a) kliendi isikusamasuse tuvastamine ja kontroll usaldusväärsest ja sõltumatust allikast[…];

b) tegelikult kasu saava omaniku tuvastamine ning asjakohaste meetmete võtmine kõnealuse isiku isikusamasuse kontrollimiseks sellises ulatuses, et kohustatud isik on veendunud, et ta teab, kes on tegelikult kasu saav omanik[…];

c) teabe hindamine ja asjakohasel juhul kogumine ärisuhte eesmärgi ja olemuse kohta;

d) pidev ärisuhte seire, sealhulgas ärisuhte raames tehtud tehingute kontroll tagamaks, et tehingud on kooskõlas kohustatud isiku teadmistega kliendist, tema tegevusest ja riskiprofiilist ning vajaduse korral ka vahendite allikast, samuti asjaomaste dokumentide, andmete või teabe pidev ajakohastamine.

[…]

2. Liikmesriigid tagavad, et kohustatud isikud rakendavad kliendi suhtes kõiki lõikes 1 sätestatud hoolsusmeetmeid. Riskitundlikkusest lähtuvalt võivad kohustatud isikud määrata selliste meetmete ulatuse.

[…]

4. Liikmesriigid tagavad, et kohustatud isikud suudavad pädevatele asutustele või iseregulatsiooni organitele tõendada, et meetmed on rahapesu ja terrorismi rahastamise riske silmas pidades asjakohased.

[…]“.

9 Direktiivi 2015/849 artikli 14 lõike 4 esimeses lõigus on sätestatud:

„Liikmesriigid näevad ette, et kui kohustatud isik ei suuda täita artikli 13 lõike 1 esimese lõigu punktis a, b või c sätestatud kliendi suhtes rakendatavaid hoolsusmeetmeid, ei tohi ta pangakonto kaudu tehinguid teha, ärisuhet luua ega tehingut lõpule viia ning peab asjaomase ärisuhte lõpetama ja kaaluma kliendiga seoses kahtlasest tehingust teatamist rahapesu andmebüroole kooskõlas artikliga 33.“

10 Direktiivi artiklis 18 on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiivi artiklites 18a–24 osutatud juhtudel, samuti muudel liikmesriikide või kohustatud isikute poolt tuvastatud suurema riskiga juhtudel nõuavad liikmesriigid kohustatud isikutelt kliendi suhtes rakendatavate tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamist, et kõnealuseid riske asjakohaselt juhtida ja maandada.

[…]“.

Sloveenia õigus

Makseteenuste seadus

11 Makseteenuste, e-raha väljastamise teenuste ja maksesüsteemide seaduse (Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih; *Uradni list RS*, nr 7/18, 9/18 ja 102/20) artikli 180 lõikes 1 on sätestatud:

„[Euroopa L]iidus seaduslikult elavat tarbijat, kes palub avada põhimaksekonto [l]iidus või soovib seda kasutada, ei tohi pank diskrimineerida iseäranis tema kodakondsuse, elukoha, soo, rassi, nahavärvi, etnilise või ühiskondliku päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või isiklike veendumuste, poliitiliste ega muud liiki vaadete, riigi kogukonda või teise riigi rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse ega seksuaalse sättumusega seotud põhjustel. Põhimaksekonto avamise ja sellele juurdepääsu tingimused ei tohi mingil juhul kaasa tuua põhjendamatut vahetegemist.“

12 Seaduse artiklis 181 on sätestatud:

„(1) Kõik pangad, kes haldavad tarbijate maksekontosid, on kohustatud pakkuma tarbijatele põhimaksekontot.

[…]

(3) [L]iidus seaduslikult elaval tarbijal – sh tarbijal, kellel ei ole kindlat elukohta – ja varjupaigataotlejal, samuti tarbijal, kellele ei ole antud elamisluba, kuid kelle väljasaatmine ei ole õiguslikel või faktilistel põhjustel võimalik, on õigus avada pangas põhimaksekonto ja seda kasutada. […]

(4) Pank korraldab põhimaksekonto avamise nii, et selle õiguse kasutamine ei ole tarbijale liiga raske ega koormav. […]

[…]

(6) Pank jätab tarbija põhimaksekonto avamise taotluse rahuldamata alati, kui selle konto avamine tähendaks, et rikutakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusnorme. Niisugusel juhul toimib pank rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusnormide järgi.

[…]“.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus

13 Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma; *Uradni list RS*, nr 48/22) artikli 4 lõike 1 punktis 1 on ette nähtud:

„Pangad ja nende tütarettevõtjad liikmesriikides, kolmandate riikide pankade tütarettevõtjad ja liikmesriikide pangad, kelle puhul on tegu tütarettevõtjaga Sloveenia Vabariigis, võtavad käesolevas seaduses sätestatud meetmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise avastamiseks ja tõkestamiseks enne raha või muu varalise väärtuse vastuvõtmist, kontole kandmist, vahetamist, hoidmist, käsutamist või mis tahes muud toimingut nendega või muu finantsvaraga ning ärisuhete sõlmimisel.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

14 LH püüdis 22. oktoobril 2017 Ljubljana (Sloveenia) bensiinijaamas tasuda oma abikaasa nimele väljastatud arvet viimase pangakonto kaudu, mis oli avatud OTP pangas. Ent kui bensiinijaama töötaja oli LH isikuandmed oma maksesüsteemi sisestanud, blokeeris pank makse.

15 Kontoomanikule saadetud kirjas maksete blokeerimise kohta teatas pank, et arvestades poliitilisi sündmusi, suuremat ohtu üldisele julgeolekule ning suuremat võimalust kuritarvitada pangatooteid terrorismi ja muude raskete kuritegude rahastamiseks, võttis ta rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks rangemaid meetmeid. Panga sisedokumendi kohaselt kuulub nende meetmete hulka muu hulgas Office of Foreign Assets Controli (rahandusministeeriumi välisvarade kontrolli osakond (OFAC), Ameerika Ühendriigid) kehtestatud piirangute järgimine.

16 Pärast makse blokeerimist esitas LH selle panga vastu hagi Okrajno sodišče v Ljubljanile (Ljubljana piirkondlik kohus, Sloveenia). Nimetatud kohus leidis oma 20. aprilli 2021. aasta määruses, et tal puudub territoriaalne pädevus, ja edastas kohtuasja Okrajno sodišče v Mariborule (Maribori piirkondlik kohus, Sloveenia), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.

17 LH palus 23. märtsil 2022 OTP pangal avada enda nimel põhimaksekonto. Kui LH oli esitanud oma isikutunnistuse, selgitati talle, et pangandussüsteem ei võimalda selles pangas niisugust kontot avada. LH taotles pangalt edutult selle kohta kirjaliku otsuse kättetoimetamist.

18 LH muutis seejärel 4. aprilli 2022. aasta kirjaga eelotsusetaotluse esitanud kohtus oma nõudeid, kusjuures uus nõue oli kohustada OTP panka avama talle põhimaksekonto.

19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, millised tagajärjed võivad isiku kandmisel OFACi nimekirja olla selle isiku võimalusele avada maksekonto. Ta soovib eeskätt teada, kas niisuguse konto avamine võib kujutada endast direktiivi 2015/849 sätete rikkumist. Ta märgib, et kuigi nimetatud direktiivis on selgelt sätestatud, et krediidiasutused peavad rakendama meetmeid

nendega ärisuhte loomist taotleva isiku isikusamasuse kontrollimiseks, ei ole direktiivis täpsustatud, et kontrollida tuleks, kas isik võib olla kantud sellisesse nimekirja, nagu on OFACi nimekiri, ega sellesse loetellu kandmise tagajärgi.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et kui niisugustel asjaoludel ei lubata isikul põhimaksekontot avada, võib see kaasa tuua selle, et piiratakse direktiivi 2014/92 artikli 16 lõikes 4 ette nähtud õigust avada see konto. Teise võimalusena ja juhul – kui liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et selle alusel on konto avamisest keeldumine lubatav – soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus ühtlasi teada, kas niisugune tõlgendus on kooskõlas harta artikliga 48, milles on käsitletud eelkõige õigust süütuse presumptsioonile.

21 Selle kohta täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et 23. veebruaril 2015 oli Sloveenia Vabariigi eriasjade prokuratuur lõpetanud ja arhiveerinud asja, mis oli LH suhtes algatatud ja puudutas kuritegusid, mille tõttu oli tema suhtes välja antud rahvusvaheline uurimismäärus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et LHd ei ole mõistetud kusagil maailmas kunagi süüdi kuriteos, mille tõttu ta oli OFACi nimekirja kantud, ning et Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, liit ega Sloveenia Vabariik ei ole kehtestanud tema suhtes piiranguid.

22 Neil asjaoludel otsustas Okrajno sodišče v Mariboru (Maribori piirkondlik kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi [2014/92] artikli 16 lõige 4 võimaldab liikmesriikidel kohustada panku jätma rahuldamata tarbija põhimaksekonto avamise taotlus põhjendusel, et see tarbija on kantud OFACi nimekirja […], sest niisuguse konto avamise korral oleks tegemist direktiivi [2015/849] rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusnormide rikkumisega?

2. Kas juhul, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, on ette nähtud erand juhuks, kui seda tarbijat ei ole kunagi kusagil maailmas süüdi mõistetud kuriteos, mille tõttu ta sellesse nimekirja kanti, ja/või juhuks, kui asjaomane liikmesriik, [l]iit ega muu rahvusvaheline organisatsioon, mille liige asjaomane liikmesriik või [l]iit on, ei ole kehtestanud tarbija suhtes ühtki piirangut?

3. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas on rikutud [harta] artiklit 48, milles on ette nähtud õigus süütuse presumptsioonile?

4. Kui vastus teisele küsimusele on eitav, siis kas on rikutud [harta] artiklit 48, milles on ette nähtud õigus süütuse presumptsioonile?“

Vastuvõetavus

23 OTP pank on seisukohal, et eelotsuse küsimused on vastuvõetamatud. Sisuliselt leiab ta esimesena, et vastused neile küsimustele ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsuse tegemiseks vajalikud, sest esiteks ei ole see kohus piisavalt välja toonud põhikohtuasja õiguslikku ja faktilist raamistikku ega seost taotletud liidu õiguse tõlgenduse ja põhikohtuasja vahel ning teiseks kohaldab ta igal juhul üksnes riigisiseseid õigusnorme, mitte direktiivide 2014/92 ja 2015/849 sätteid.

24 Teisena väidab OTP pank, et need küsimused on sõnastatud valesti, sest sätted, mille tõlgendamine on põhikohtuasja lahendamiseks vajalik, on direktiivi 2015/849 sätted, samas kui direktiivi 2014/92 sätted, milles on käsitletud põhimaksekontole juurdepääsu piiramist, ei ole selle jaoks asjakohased.

25 Kolmandana leiab OTP pank, et direktiivide 2014/92 ja 2015/849 sätete õige kohaldamine on nii ilmne, et ei jää mingit kahtlust esitatud eelotsuse küsimustele antavate vastuste suhtes.

26 Selle kohta olgu meenutatud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö raames üksnes asja menetleval ja selles tehtava lahendi eest vastutaval liikmesriigi kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Järelikult, kui küsimused on esitatud liidu õigusnormi tõlgendamise või kehtivuse kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama (vt 29. novembri 1978. aasta kohtuotsus Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, punkt 25; 16. juuni 2015. aasta kohtuotsus Gauweiler jt, C-62/14, EU:C:2015:400, punkt 24, ning 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (dokumentide võltsimine), C-510/19, EU:C:2020:953, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 Nimelt eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mille liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotluse küsimustele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja tegelike asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Esimese vastuvõetamatuse vastuväite puhul – mille kohaselt on eelotsusetaotluses lünki ja sealt puudub seega teave selle kohta, mis on vajalik, et Euroopa Kohus saaks mõista põhikohtuasja konteksti ja veenduda, et liidu õigusnormide tõlgendamine on põhikohtuasja lahendamiseks vajalik – tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud asjaolusid arvestades ei ole ilmne, et taotletud liidu õiguse tõlgendusel puudub seos põhikohtuasja esemega, või et probleem, millega eelotsusetaotluse esitanud kohus silmitsi seisab, on hüpoteetiline, kuna nimetatud kohus soovib teada, kuidas tõlgendada direktiivide 2014/92 ja 2015/849 sätteid, tegemaks kindlaks, kas see, et pank keeldus avamast põhikohtuasja hageja nimel pangakontot, oli õiguspärane. Pealegi on Euroopa Kohtule teada vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele.

29 Mis puudutab argumenti, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kohaldab üksnes riigisiseseid õigusnorme, mistõttu ei mõjuta eelotsuse küsimustele antud vastused põhikohtuasjas tehtavat otsust, siis piisab, kui tõdeda, et Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ilmneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus just nimelt nende liidu direktiivide sätete tõlgendamise kohta, mis on üle võetud põhikohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormidega.

30 Teise vastuvõetamatuse vastuväite kohta, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused on sõnastatud vääralt, sest need puudutavad üksnes direktiivi 2014/92 sätteid, tuleb tõdeda, et ka selle vastuväitega ei saa nõustuda.

31 Nimelt – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 26 ja 27 korratud kohtupraktikast – on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul kohtuasja eripära arvesse võttes õigus hinnata nii Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste vajalikkust kui ka asjakohasust. Kuna käesolevas asjas puudutavad esitatud küsimused liidu õigusnormi tõlgendamist, ei mõjuta eelotsusetaotluse vastuvõetavust argument, et eelotsusetaotluse esitanud kohus oleks oma küsimustes pidanud viitama liidu õigusnormi muudele sätetele.

32 Kolmanda vastuvõetavuse vastuväite puhul, mille kohaselt on vastus esitatud küsimustele ilmselge, olgu meenutatud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei piisa pelgalt asjaolust, et üks põhikohtuasja pooltest peab vastust eelotsuse küsimustele ilmselgeks, selleks et eelotsusetaotlus oleks vastuvõetamatu (vt selle kohta 1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punktid 64 ja 65; 27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus Consejería de Infraestructuras y Transporte de la Generalitat Valenciana ja Iberdrola Distribución Eléctrica, C-300/13, EU:C:2014:188, punkt 18, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 138 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb asuda seisukohale, et esitatud küsimused on vastuvõetavad.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

34 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/92 artikli 16 lõiget 4 koostoimes direktiiviga 2015/849 tuleb tõlgendada nii, et selles on lubatud liikmesriikidel kohustada krediidiasutusi keelduma avamast tarbijale põhimaksekontot pelgalt põhjusel, et tarbija on kantud nende isikute nimekirja, kelle suhtes kohaldatakse kolmanda riigi kehtestatud piiranguid.

35 Selle kohta olgu märgitud, et direktiivi 2014/92 artiklis 16 on muu hulgas ette nähtud liikmesriikide kohustus tagada oma territooriumil, et krediidiasutused pakuvad või piisav arv krediidiasutusi pakub põhimaksekontot kõigile tarbijatele, ning tingimused, mille alusel krediidiasutused võivad keelduda või peavad keelduma niisuguse konto avamisest.

36 Esiteks on nimetatud artikli lõikes 2 sätestatud, et liidus seaduslikult elavatel tarbijatel on liikmesriigi territooriumil asuvate krediidiasutuste juures õigus põhimaksekonto avada ja seda kasutada.

37 Teiseks tagavad liikmesriigid direktiivi artikli 16 lõike 4 kohaselt, et krediidiasutused lükkavad põhimaksekonto avamise taotluse tagasi juhul, kui niisuguse konto avamise tulemusel rikutaks direktiivi 2015/849 sätteid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohta.

38 Siiski – nagu nähtub direktiivi 2014/92 põhjendusest 34 – ei saa rahapesu tõkestamist käsitlevaid sätteid kasutada ettekäändena äriliselt vähem atraktiivsete tarbijate tagasilükkamiseks. Direktiivi põhjenduses 47 on samuti märgitud, et põhimaksekonto avamisest keeldumine võib olla põhjendatud ainult siis, kui tarbija ei järgi rahapesu ja terrorismi rahastamist käsitlevaid õigusakte, mitte üksnes põhjusel, et õigusakti järgimise kontrolli menetlus on liiga tülikas või kulukas.

39 Sellest järeldub, et tarbija õigus avada põhimaksekonto direktiivi 2014/92 artikli 16 alusel sõltub direktiivis 2015/849 ette nähtud rahapesu ja terrorismi tõkestamise sätete järgimisest.

40 Järelikult tuleb analüüsida direktiivi 2015/849 asjakohaseid sätteid, et teha kindlaks, millistel tingimustel on krediidiasutus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kaalutlusi arvestades kohustatud jätmata kliendiga ärisuhte loomata, ja seega, missugustel tingimustel võib põhimaksekonto avamine kaasa tuua direktiivi 2014/92 artikli 16 lõike 4 rikkumise.

41 Kõigepealt olgu märgitud, et direktiivi 2015/849 sätete – mis on ennetavat laadi – eesmärk on riskipõhise käsitluse alusel kehtestada ennetavate ja hoiatavate meetmete kogum, mille abil tõhusalt võidelda rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu, et vältida – nagu nähtub selle direktiivi põhjendusest 1 – seda, et ebaseadusliku raha vood kahjustaksid liidu finantssektori terviklikkust, stabiilsust ja mainet ning ohustaks liidu siseturgu ja rahvusvahelist arengut (vt selle kohta 17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Sellega seoses on direktiivi 2015/849 artikli 13 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud hoolsusmeetmed, mida kohustatud isikud peavad kliendi suhtes rakendama. Nende hulka kuuluvad esimese lõigu punktide a–c kohaselt kõigepealt kliendi isikusamasuse tuvastamine ja kontroll dokumentide, andmete või usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal, seejärel tegelikult kasu saava omaniku tuvastamine ja asjakohaste meetmete võtmine kõnealuse isiku isikusamasuse kontrollimiseks ning lõpuks teabe kogumine ärisuhte eesmärgi ja olemuse kohta.

43 Direktiivi 2015/849 artikli 14 lõike 4 esimeses lõigus on omakorda ette nähtud, et kui selline kohustatud isik nagu krediidiasutus ei suuda täita direktiivi artikli 13 lõike 1 esimese lõigu punktis a, b või c sätestatud kliendi suhtes rakendatavaid hoolsusmeetmeid, ei tohi ta asjaomase kliendiga eelkõige ärisuhet luua.

44 Käesolevas asjas – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangust ei tulene teisiti – ei paista ükski nimetatud direktiivi artikli 14 lõike 4 esimeses lõigus kehtestatud tingimus olevat täidetud. Nimelt – nagu nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust – on esiteks kliendi ehk LH isikusamasus tuvastatud ning ei ole väidetud, et ta ei ole tegelikult kasu saav omanik kavandatavas ärisuhtes – mis seisneb põhimaksekonto avamises –, ning teiseks keeldus OTP pank niisugust kontot avamast üksnes põhjusel, et klient oli kantud OFACi nimekirja.

45 Direktiivis 2015/849 ei ole aga ette nähtud, et OFACi nimekirja või mis tahes muusse kolmanda riigi koostatud samalaadsesse nimekirja kandmine toob krediidiasutusele automaatselt kaasa keelu sõlmida asjaomase kliendiga ärisuhteid.

46 Seevastu – nagu esiteks ilmneb eeskätt direktiivi 2015/849 artiklist 8 – on riskipõhise käsitluse eeldus riskihinnang, mis koostatakse direktiiviga loodud süsteemis kolmel tasandil: kõigepealt komisjoni poolt liidu tasandil, seejärel iga liikmesriigi tasandil ja lõpuks kohustatud isikute tasandil. Teiseks sõltub riskihindamine eelkõige sellest, kas need üksused võtavad asjaomase kliendi suhtes asjakohaseid hoolsusmeetmeid. Nimelt ei ole liikmesriigil või – asjakohasel juhul – kohustatud isikutel ilma niisuguse hinnanguta võimalik igal konkreetsel juhul otsustada, milliseid meetmeid rakendada (vt selle kohta 17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

47 Selle kohta olgu korratud, et direktiivi 2015/849 II peatüki „Kliendi suhtes rakendatavad hoolsusmeetmed“ 1.–3. jaos on ette nähtud kolme liiki hoolsusmeetmed, täpsemalt tavapärased meetmed, lihtsustatud meetmed ja tugevdatud meetmed. Nende meetmete eesmärk on ära hoida või vähemalt piirata rahapesu ja terrorismi rahastamist niipalju kui võimalik, tõkestades niisuguse tegevusega tegelejaid kõigis etappides, mida nimetatud tegevus võib hõlmata (17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

48 Tugevdatud hoolsusmeetmete kohta olgu märgitud, et nimetatud direktiivi artikli 18 lõikes 1 on mainitud teatavaid olukordi, mille puhul rahapesu ja terrorismi rahastamise oht on suurem ja kus liikmesriigid nõuavad kohustatud isikutelt, et nad kohaldaksid klientide suhtes niisuguseid hoolsusmeetmeid, et kõnealuseid riske asjakohaselt juhtida ja maandada. Järelikult peavad need isikud kohaldama tugevdatud hoolsusmeetmeid eeskätt juhtudel, kui risk, mille liikmesriigid või kohustatud isikud on kindaks teinud, on suurem (vt selle kohta 17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, punkt 37).

49 Seetõttu eeldab tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamine niisugustel juhtudel riskipõhise käsitluse alusel, et liikmesriik või kohustatud isik tuvastab varem suurema rahapesu ja terrorismi rahastamise riski. Järelikult ei ole neil juhtudel kliendile suurema riskitaseme määramine ja sellest tulenevalt kliendi suhtes tugevdatud hoolsusmeetmete võtmine automaatne (vt selle kohta 17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, punkt 38).

50 Nimelt on direktiivi 2015/849 põhjenduses 22 märgitud, et riskipõhine käsitlus ei ole liikmesriikide ja kohustatud isikute jaoks põhjendamatult kõikelubav valikuvõimalus, vaid see hõlmab tõendite alusel otsuste tegemist, et tõhusamalt keskenduda rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele, millega seisavad silmitsi liit ja seal tegutsevad isikud (17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, punkt 71).

51 Sellest järeldub, et isiku kandmine OFACi nimekirja või kolmanda riigi koostatud mis tahes samalaadsesse nimekirja võib kujutada endast asjakohast riskitegurit, mida krediidiasutus peab rahapesu ja terrorismi rahastamise riski juhtumipõhisel hindamisel arvesse võtma. Sellise riskiteguri esinemise korral ei ole direktiivis 2015/849 siiski ette nähtud, et see asutus saab automaatselt keelduda ärisuhte loomisest kliendiga, kelle suhtes niisugust meedet kohaldatakse, vaid see kohustab asutust rakendama tugevdatud hoolsusmeetmeid pärast seda, kui ta on konkreetse juhtumi põhjal hinnanud kõiki asjakohaseid riskitegureid kavandatava ärisuhtega seotud asjaoludel.

52 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 52 märkis, vähendab asjaolu, et põhimaksekontol on piiratud funktsioonid, tõepoolest rahapesu või terrorismi rahastamise riski, mis võib olla seotud konto avamisega.

53 Siiski ei saa välistada, et juhtumipõhise hindamise tulemusel jõuab krediidiasutus järeldusele, et ta ei suuda oma olemuse ja suuruse poolest proportsionaalsete meetmete abil tõhusalt juhtida ärisuhtega seotud rahapesu või terrorismi rahastamise riski ja seda isegi siis, kui kavandatav ärisuhe piirdub põhimaksekonto avamisega.

54 Üksnes niisugusel juhul võib põhimaksekonto avamisest keeldumine põhineda direktiivi 2014/92 artikli 16 lõikel 4.

55 Käesolevas asjas peab eelotsusetaotluse esitanud kohus seega hindama, kas LH-le põhimaksekonto avamisest keeldumine rajanes rahapesu või terrorismi rahastamise riski juhtumipõhisel hindamisel ja kas selles võeti arvesse kõiki asjakohaseid tegureid – peale pelga asjaolu, et LH on kantud OFACi nimekirja – ning kas niisuguse konto avamise korral suutnuks OTP pank proportsionaalsete meetmetega tagada kavandatud ärisuhte pideva seire, nagu on ette nähtud direktiivi 2015/849 artikli 13 lõike 1 punktis d.

56 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2014/92 artikli 16 lõiget 4 koostoimes direktiiviga 2015/849 tuleb tõlgendada nii, et selles ei ole lubatud liikmesriikidel kohustada krediidiasutusi keelduma avamast tarbijale põhimaksekontot pelgalt põhjusel, et tarbija on kantud nende isikute nimekirja, kelle suhtes kohaldatakse kolmanda riigi kehtestatud piiranguid, ilma et asjaomane krediidiasutus oleks konkreetse juhtumi põhjal hinnanud kavandatava ärisuhtega seotud rahapesu või terrorismi rahastamise riski.

Teine, kolmas ja neljas küsimus

57 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele, kolmandale ega neljandale küsimusele vaja vastata, sest need on esitatud üksnes juhuks, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav.

Kohtukulud

58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse sama kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta direktiivi 2014/92/EL maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta artikli 16 lõiget 4 koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiviga (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiiviga (EL) 2018/843),

tuleb tõlgendada nii, et

selles ei ole lubatud liikmesriikidel kohustada krediidiasutusi keelduma avamast tarbijale põhimaksekontot pelgalt põhjusel, et tarbija on kantud nende isikute nimekirja, kelle suhtes kohaldatakse kolmanda riigi kehtestatud piiranguid, ilma et asjaomane krediidiasutus oleks konkreetse juhtumi põhjal hinnanud kavandatava ärisuhtega seotud rahapesu või terrorismi rahastamise riski.

Allkirjad